

Alkoholin saatavuuden säätely Yhdysvalloissa

Paul J. Gruenewald — Kathleen Janes

Yhdysvalloille ominainen piirre on, että jokaisella osavalttiolla on oma alkoholivalvontavirastonsa. Näin ollen Yhdysvalloissa on 51 lainsäädännöllisesti toisistaan riippumatonta alkoholivalvontavirastoa.

Seuraavassa kuvataan Yhdysvaltojen alkoholivalvontavirastojen toimintoja sääteleviin lakeihin ja säännöksiin kohdistuneen tutkimuksen tuloksia. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti havaitut eroavuudet alkoholijärjestelmissä. Yhdysvaltojen alkoholivalvontaa ei nimittäin voida luonnehtia sen enempää ”liberaaliksi” kuin ”konservatiiviseksi”. Alkoholivalvontaa toteuttavat 51 virastoa muodostavat hyvin laajan valvontakirjon. On osavaltioita, joissa alkoholin myyntiä valvotaan hyvin vähän (esim. Nevada), ja on niitä, joissa kiinnitetään runsaasti huomiota alkoholin kuluksen säätelyyn (esim. Oregon).

Valvonnan tausta

Niin kuin muissakin maissa alkoholismi on Yhdysvalloissa vain pieni osa alkoholin käytön ja väärinkäytön kokonaiskuvasta. Esimerkiksi tavallisen viikonlopun iltana joka kymmenes teillä liikkuva autoilija on humalassa. Alkoholilla on osuutta jopa puolessa kuolemaan johtaneista auto-onnettomuuksista. Tämän seurauksena yli 20 000 ihmistä saa surmansa ja 650 000 loukkaantuu vuosittain Yhdysvalloissa. Alkoholilla on myös huomattava osuus onnettomuuksissa, jotka eivät vaadi ihmishenkiä. Mitä vakavampi vamma on, sitä suuremmalla todennäköisyydellä alkoholi on mukana kuvassa. Vähäisissä kotona sattuvissa tapaturmissa alkoholilla on osuutta 22 %:ssa tapauksista. Sen sijaan väkivaltarikoksista alkoholilla on ollut osuutta 56 %:ssa. Tulipalojen vuosittai-

sista 6 000 uhrista noin puolet on päihtyneitä. Vastasyntyneissä lapsissa ilmenevien pysyvien fyysisten epämuodostumien ja henkisen jälkeenjääneisyyden suuri määrä johtuu juomisesta raskauden aikana. Alkoholi liittyy noin 69 %:iin hukkumiskuolemista, jotka ovat kolmanneksi merkittävin tapaturmaisten kuolemien syy Yhdysvalloissa.

On selvää, ettei alkoholin väärinkäyttö koske ainoastaan käyttäjän omaa elämää, vaan myös hänen omaisiaan ja ympäristöään. Tämän vuoksi alkoholin väärinkäyttöä on alettu pitää merkittävänä kansanterveysongelmana Yhdysvalloissa. Ja koska alkoholin väärinkäyttö on kansanterveysongelma, toimenpiteitä alkoholin väärinkäytön ehkäisemiseksi pidetään yleisesti tärkeänä kansanterveystyönä.

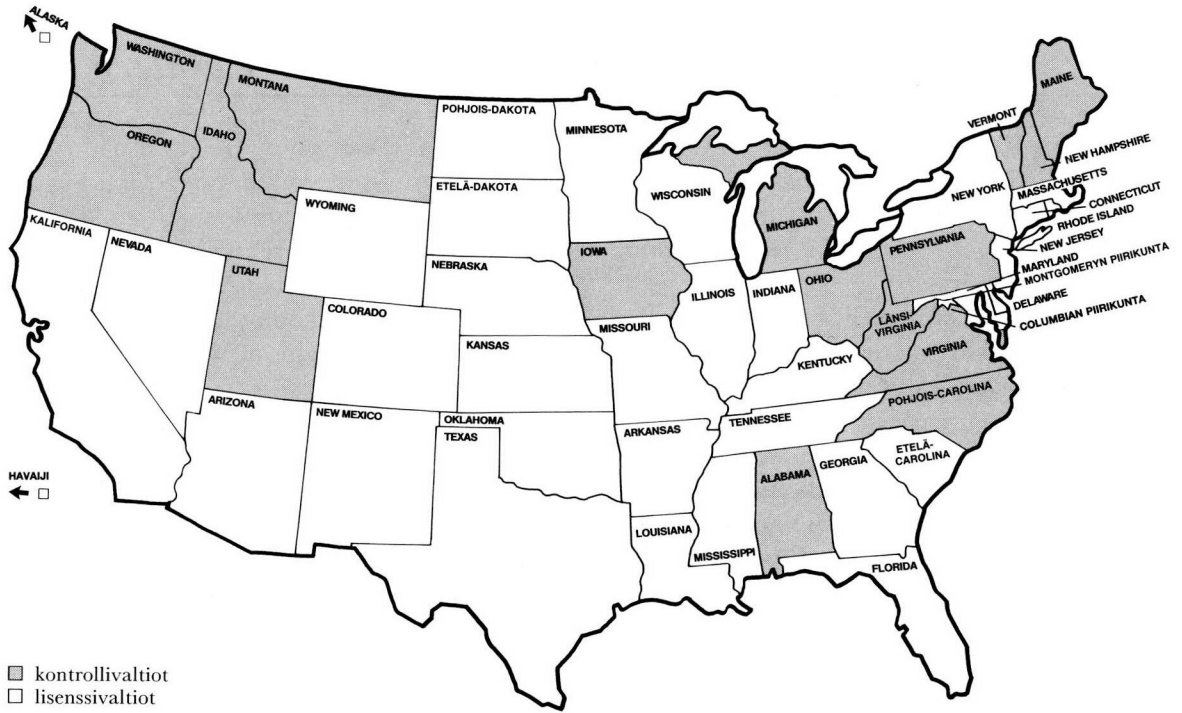
Alkoholivalvontajärjestelmien nousu

Alkoholiongelmien lisääntymistä on yritetty torjua monin tavoin eri puolilla maailmaa. Menestys on vaihdellut. Raittiusliikkeet eivät ole, varsinkaan Yhdysvalloissa, onnistuneet pysäyttämään runsaan kulutuksen kasvua paljolti sen vuoksi, että ne pyrkivät muuttamaan yleisiä moraalikäsitteitä sen sijaan että yrittäisivät muuttaa yksilöiden käytöstä tai rajoittai-

Taulukko 1. Alkoholijuomien valvonnan kehittyminen Yhdysvalloissa

1790-luku	Ensimmäiset liittovaltion säätämät alkoholin valmisteverot
1840-luku	Lupien myöntäminen annettiin paikallisviranomaisten päätettäväksi
1850-luku	Ensimmäiset osavaltion kattavat kielto lait
1919	Valtakunnallinen kielto laki
1933	Kielto laki päättyy
1933—1966	Itsenäisten alkoholivalvontavirastojen perustaminen osavaltioihin

Alkuperäisen artikkelin on tähän muotoon lyhentänyt Esa Österberg.

sivat suoraan alkoholin saatavuutta (Rorabaugh 1979).

Yhdysvaltojen alkoholivalvonnan historia juontaa juurensa jo valtion perustamisen ajoista (taulukko 1). Ensimmäinen alkoholin myyntiä koskeva valmistevero on peräisin 1790-luvulta. Kampanjat kieltolain puolesta johtivat paikalliseen itseäärämis-oikeuteen myyntilupien myöntämisessä jo 1840-luvulla, koko osavaltion kattaviin kieltolakeihin 1850-luvulla ja valtakunnalliseen kieltolakiin vuonna 1919. Tätä ”suurta kokeilua” pidetään yleisesti epäonnistuneena (Levine 1984), ja kun se päättyi vuonna 1933, alkoholin valmistuksen ja tukku- ja vähittäismyynnin suora valvonta annettiin kunkin osavaltion tehtäväksi. Niissä osavaltioissa, joissa päätettiin luopua kieltolaista, perustettiin yksittäisiä alkoholivalvontavirastoja säätelemään alkoholijuomien myyntiä ja jakelua alkoholivalvonnasta annetun mallilain mukaisesti (Fosdick & Scott 1933; Holder & Janes

1987; Room 1987; Levine 1984). Tämän tuloksena kehittyi kaksi alkoholivalvonnan päämuotoa: osavaltion monopoli ja lupajärjestelmä.

Kontrollivaltiot

Kontrollivaltiot ovat keskittyneet kolmelle alueelle: luoteeseen, koilliseen ja keskisen Atlantin rannikon alueelle (kuvio 1). Kontrollivaltioissa alkoholijuomien valmistuksesta huolehtivat aina luvan saaneet yksityisyrietykset. Osavaltiot eivät osallistu alkoholijuomien valmistukseen. Kontrollivaltioiden alkoholivalvontavirastot ovat ”monopolisoineet” alkoholin tukkumyynnin ja/tai myymälöissä tapahtuvan vähittäismyynnin. Väkevien juomien myynti on monopolisoitu useammin kuin oluen ja viinin myynti. Tämä heijastaa 1800-luvun käsitystä, että väkeviä on vaarallisempaa nauttia kuin olutta tai viiniä (Rorabaugh 1979). Vähittäismyynti tapahtuu yleensä osavaltion

hoitamien myymälöiden kautta; tämä koskee jälleen useammin väkeviä juomia kuin viinejä tai olutta. Ravintolamyynistä huolehtivat luvan saaneet yksityisyrietykset paitsi kahdessa osavaltiossa, joissa kunnilla on oikeus hoitaa anniskelu.

Yhdysvaltojen kontrollivaltiot eivät ”monopoliso” alkoholin valmistusta ja jakelua samalla tavalla kuin esimerkiksi Suomessa. Itse asiassa kontrollivaltiot myöntävät lupia anniskeluravintoloille paljolti samalla tavalla kuin lisenssivaltiot. Ne eroavat lisenssivaltioista ennen kaikkea vähittäismyynnin suhteen. Tästä syystä kontrollivaltioita voisi paremmin nimitellä ”osittaisiksi monopoleiksi” (Holder & Janes 1987).

Lupiin perustuva alkoholivalvonta

Alkoholivalvontaa pidetään lisenssivaltioissa yleisesti ”liberaalimpana” kuin kontrollivaltioissa. Lisenssivaltiot ovat enemmistönä Yhdysvalloissa (kuvio 1). Kannattaa kuitenkin huomata, että luokittelu ei ole aivan yksioikoinen. Wyoming ja Mississippi esiintyvät tässä lisenssivaltioiden joukossa, koska niissä valvotaan vähittäismyyntiä lupien avulla. Näillä osavaltioilla on kuitenkin väkevien alkoholijuomien, viinien ja oluen tukkujakelun monopoli. On myös osavaltioita, jotka toimivat pääasiassa lupapohjalla mutta joissa on paikallisia monopoleja. Esimerkkinä mainittakoon Montgomeryn piirikunta Marylandissa.

Kuten kontrollivaltioissa myös lisenssivaltioissa alkoholijuomien valmistuksesta huolehtivat aina luvan saaneet yksityisyrietykset; osavaltiot eivät osallistu alkoholijuomien valmistukseen. Lisenssivaltioissa kaikki alkoholin tukkumyynti kuuluu yksityisille luvan saaneille tukkumyyjille. Myös vähittäismyynti ja ravintolamyynti kuuluvat luvan saaneille yrityksille. Sen sijaan, että lisenssivaltioissa olisi vain osavaltion hoitamia myymälöitä (kuten kontrollivaltioissa), lupa voidaan myöntää yksityisille alkoholimyymälöille, rohdoskaupoille, elintarvikemyymälöille, sekatavaramyymälöille, huoltoasemille ja lukuisille muille myyntipaikoille. Myyntipisteiden moninaisuudesta johtuen alkoholin saatavuutta pidetään yleensä parempana lisenssivaltioissa kuin kontrollivaltioissa.

Lisenssivaltioissa anniskelulupia voidaan myöntää, osavaltiosta riippuen, ravintoloille, kerhoille, baareille, urheilustadioneille ja muille paikoille. Kontrollivaltioissa tarjotaan samantyyppisiä lupia, joten anniskelulupien myöntäminen ei suurestikaan eroa kontrolli- ja lisenssivaltioissa.

Esitetyn luonnehdinnan yhteenvetona voidaan todeta, että suurin ero kontrolli- ja lisenssivaltioiden välillä koskee alkoholin saatavuutta erityyppisistä myymälöistä. Yleisesti ottaen näyttää siltä, että myynnin rajoittaminen osavaltion omistamiin ja hoitamiin myymälöihin vähentää alkoholijuomien saatavuutta kontrollivaltioissa. Periaatteessa alkoholijuomat ovat paremmin yleisön tavoitettavissa, jos niitä voidaan myydä elintarvike- ja sekatavarakaupoissa, kuin silloin, kun niitä saa myydä ainoastaan valtion omistamissa myymälöissä. Todellisuudessa tämä ero kontrolli- ja lisenssivaltioiden välillä kuitenkin hämärtyy, koska useimmissa kontrollivaltioissa oluen ja viinin myynti on sallittua osavaltion omistamien yritysten ulkopuolella. Esimerkiksi Washingtonin osavaltiossa olutta ja viinejä voidaan myydä elintarvikeliikkeissä, kun taas väkevien juomien myynti on sallittua vain osavaltion myymälöissä. Käytännössä useimmat kontrollivaltiot valvovat vain väkevien alkoholijuomien myyntiä.

Muut alkoholivalvontajärjestelmän ulottuvuudet

Yhdysvaltojen alkoholivalvontajärjestelmät eroavat toisistaan monen muunkin ulottuvuuden kuin pelkästään vähittäismyynnin laajuuden suhteen. Kun kiertelee Yhdysvalloissa, kohtaa hämmentävän määrän erilaisia lakeja, joiden tarkoituksena on tavalla tai toisella valvoa alkoholioloja (Aldoory 1979/80). Maan itäosissa matkustava huomaa esimerkiksi, että Etelä-Carolinassa (lisenssivaltio) saa ostaa alkoholia drinkeittäin, mutta vain avaamattomissa ”miniatyyripulloissa” (yhden drinkin pulloissa), kun taas Virginiassa (kontrollivaltio) saa ostaa ryyppyn ruoan kanssa, kunhan ravintola on ”ensisijaisesti” ruokaravintola. Jatkaessaan matkaansa Länsi-Virginiaan (toinen kontrollivaltio) matkailija saa huomata, ettei hän voi ostaa ryyppyä, koska hän ei ole ”yksityisen” kerhon jäsen. Ja jos hän suuntaa

Indianaan (lisenssivaltio), hän voi ostaa ryyryn ravintolassa vain, jos kaupungissa on yli 500 asukasta. Toisissa osavaltioissa on piirikuntia (ns. ”kuivia” piirikuntia), joissa matkaja ei voi ostaa minkäänlaisia väkeviä juomia, kun taas joissakin kaupungeissa alkoholi-juomia saa lähimmästä elintarvikeliikkeestä. Molempia käytäntöjä esiintyy Texasin osavaltiossa (lisenssivaltio). Alkoholilakien moninaisuus on niin suuri, että Yhdysvalloista kertova matkailuesite sisältää lyhyet kuvaukset jokaisen osavaltion alkoholilaeista (Tour book, 1986). Niinpä matkailija tietää, mitä on odotettavissa matkalla osavaltiosta toiseen.

Alkoholilakien moninaisuudesta johtuu, että on vaikea päätellä, missä osavaltioissa alkoholin saatavuus on parempi ja missä huonompi. Yksinkertainen jako kontrolli- ja lisenssivaltioihin ei ole riittävä. Niinpä Etelä-Carolinassa (lisenssivaltio) ”miniatyypipullojen” ostopakko baareissa voi olla tehokkaampi keino hillitä liiallista kulutusta kuin Länsi-Virginian (kontrollivaltio) järjestelmä, joka tekee mahdolliseksi pientä maksua vastaan liittyä väliaikaisesti ”kerhoon” ja juoda niin paljon kuin haluaa.

Esimerkkinä Yhdysvaltojen alkoholivalvontalakien monimuotoisuudesta voidaan esittää joitakin rajoituksia, jotka koskevat alkoholin lehtimainontaa New Hampshirissa (kontrollivaltio). Osavaltion lakeihin perustuvissa rajoituksissa kielletään hintamainonta, ulkomainonta, alaikäisten tai naisten kuvaaminen sopimattomissa yhteyksissä ja viittaukset uskonnollisiin ryhmiin. Liittovaltion lait kieltävät mainostajia viittaamasta alkoholin terveydellisiin etuihin ja mainostamasta alkoholipitoisuutta. Toisin kuin New Hampshirissa ei Nevadassa (lisenssivaltio) ole säädetty alkoholin mainonnalle muita rajoituksia kuin liittohallituksen määräämät. Rajoittamaton mainonta on muutoin sallittua kummassakin osavaltiossa. Muut Yhdysvaltojen osavaltiot jäävät näiden kahden äärimmäisyyden väliin.

Alkoholijuomien valvontaan Yhdysvalloissa liittyvien lakien ja määräysten laaja kirjo tekee nopeat luonnehdinnat vaikeiksi. Kuten edellä esitettiin, jako kontrolli- ja lisenssivaltioihin on kyllä hyödyllinen, mutta se ei ota huomioon sitä, että toiset kontrollivaltiot valvovat tarkkaan oluen ja viinin vähittäismyyntiä ja toiset eivät. Alkoholivalvonnan jokaisella osa-alueel-

la on samanlainen lakien ja sääntöjen sekamelska osavaltioiden välillä. Tutkijan ongelmana on näiden tietojen ryhmittely.

Tutkimus Yhdysvaltojen muodollisista alkoholilaeista

Suoritetun tutkimuksen perusongelmana oli löytää keinot luonnehtia eri osavaltioissa noudatettavia lukuisia alkoholilakeja ja -säännöksiä. Vaikka jako kontrolli- ja lisenssivaltioihin näyttikin kuvaavan alkoholivalvonnan yhtä osa-alueetta, nimittäin alkoholin vähittäismyyntiä, se ei antanut riittävää kuvaa niistä kaikista tavoista, joilla säädökset voivat erota toisistaan eri osavaltioissa. Niinpä oli kysyttävä: ”Mitä muita johdonmukaisia eroja on osavaltioiden alkoholivalvonnassa?” Vastauksen löytäminen tähän kysymykseen osoittautui varsin mittavaksi tehtäväksi.

Osavaltio- ja liittovaltiotason alkoholilakien yleisin abstraktilähde sisältää 10 nidettä tietoa; niiden yhteinen sivumäärä on noin 15 000 (Topical... 1987). Näin laajan aineiston käsittely ei onnistu käyttämällä kahtiajakoa ”monopoli” ja ”luvanvaraisuus”. Osavaltioiden lait ja määräykset eroavat toisistaan aivan liian monin tavoin, jotta niitä voitaisiin luonnehtia riittävän tarkasti 55 vuotta sitten tehdyn poliittisen päätöksen perusteella. Sekä liittovaltion että osavaltioiden lait samoin kuin lakeja toimeenpanevat hallintoviranomaiset ovat kokeneet monia merkittäviä muutoksia sen jälkeen.

Prevention Research Centerissä toteutettu tutkimus aloitettiin kartoittamalla kunkin osavaltion alkoholivalvontaan soveltamat lait (Roth & al. 1987). Tämän työn yhteydessä paikannettiin ne juridiset ulottuvuudet, joiden osalta alkoholijuomien valvontajärjestelmät eroavat toisistaan. Analyysissa alkoholilait ja -määräykset ryhmiteltiin 12 luokkaan:

1. juomatyyppin mukaan sallitut vähittäismyyntimuodot (esim. Kaliforniassa väkeviä juomia voidaan myydä elintarvikeliikkeissä, kun taas Pohjois-Carolinassa näin ei ole asianlaita)

2. sallitut myyntiajat ja -päivät (esim. Utahissa myynti on sallittu 108 tuntina, Nevadassa 168 tuntina viikossa)

3. alkoholin anniskelijoille asetettavat vaatimukset (esim. Oregon vaatii anniskelijakoulu-

tusta, Nevada ei)

4. ravintolamyynnin valvonta (esim. Alabamassa on rajoittanut alkoholin anniskelun ravintoloihin, jotka myös myyvät ruokaa)

5. käytössä olevat rikosoikeudelliset rangaistukset alkoholilakien rikkomisesta (esim. Illinoisissa luvaton alkoholin tarjoilu on vähäinen rikos, kun taas Idahossa se on törkeä rikos)

6. käytössä olevat hallinnolliset rangaistukset alkoholilakien rikkomisesta (esim. Iowassa anniskelulupa voidaan peruuttaa, jos anniskelu tapahtuu sallitun ajan jälkeen)

7. alkoholilakeja valvova viranomainen (tämä valta voi kuulua alkoholivalvontavirastolle itselleen, osavaltion poliisille, paikalliselle poliisille tai kaikille kolmelle)

8. hinnoittelua ja hintojen ilmoitusta koskevat määräykset (joissakin osavaltioissa vaaditaan, että alkoholin tukku- tai vähittäishinnoille määrätään minimitaso, ja joissakin osavaltioissa vaaditaan, että hinnat asetetaan selvästi näkyville)

9. väestölliset rajoitukset luvan myöntämisessä (esim. Washingtonin osavaltiossa myyntipaikkojen tiheys on yhteydessä väestön tiheyteen)

10. anniskelupaikan vastuuta koskevat lait (esim. Oregonissa voidaan lain nojalla vaatia alkoholin anniskelijalta vahingonkorvausta, jos anniskelupaikasta lähtenyt asiakas tekee vahinkoa jollekin toiselle osapuolelle)

11. paikallinen itsemääräämisoikeus alkoholivalvonnassa (esim. Texasissa piirikunnat tai kaupungit voivat itse päättää alkoholin myynnistä alueellaan)

12. mainostamista koskevat kiellot.

Näitä 12 säädösluokkaa luonnehtimaan käytettiin noin 60:tä tekijää, jotka mittasivat piirteitä, joiden suhteen osavaltioiden lait ja määräykset erosivat toisistaan. Esimerkiksi luokassa, jossa kuvattiin osavaltiossa sallittuja vähittäismyyntimuotoja, yksi tekijä osoitti, sallitiinko kyseisessä osavaltiossa väkevien alkoholijuomien myynti elintarvikeliikkeissä. Toiset tekijät osoittivat, koskiko sama olutta ja viinejä. Näin ollen nämä 60 tekijää edustavat vieläkin useampia yksittäisten osavaltioiden eroja kuin voisi päätellä esitetystä 12-luokkaisesta jaosta.

Tutkimuksen tulokset

Osavaltioista saatujen tietojen analyysissä selvitettiin, mitkä olivat tärkeimmät erottavat ja yhdistävät seikat. Tuloksena voitiin todeta, että kolme ulottuvuutta riittää luonnehtimaan niitä yhtäläisyyksiä ja eroavuuksia, joita on nähtävissä Yhdysvaltojen eri osavaltioiden välillä.

Ensimmäinen ulottuvuus yksinkertaisesti vahvistaa sen usein todetun havainnon, että joissakin osavaltioissa alkoholin saatavuus myymälöistä on parempi kuin toisissa. Tämän ulottuvuuden mukainen ero oli odotettavissakin kontrollivaltioiden ja lisenssivaltioiden välillä.

Toinen ulottuvuus paljasti suuria eroja osavaltioiden hinnoittelusäädöksissä. Näitä säädöksiä käytetään osavaltioissa sääntelemään alkoholijuomien markkinoita määräämällä minimi- ja maksimihinnat, joiden rajoissa hintakilpailun on pysyttävä. Jotkin osavaltiot, tavallisesti kontrollivaltiot, määräävät joidenkin juomien hinnan suoraan, jolloin hintakilpailua ei pääse lainkaan syntymään.

Kolmas ulottuvuus kuvasti eroja alkoholilakien rikkomisesta langetettavissa hallinnollisissa rangaistuksissa ja niiden ankaruudessa.

Ensimmäisen ulottuvuuden suhteen on siis olemassa ilmeinen ero lisenssi- ja kontrollivaltioiden välillä. Lisenssivaltiot osallistuvat vähittäismyyntiin vähemmän kuin kontrollivaltiot. On kuitenkin huomattava, että lisenssivaltiot eivät ole täysin osallistumatta vähittäismyyntiin eivätkä kontrollivaltiot ole täydellisesti mukana vähittäismyynnissä. Kummassakin ryhmässä on vaihtelua. Esimerkiksi Columbian piirikunnassa, joka on lisenssivaltio, olutta, viiniä ja väkeviä alkoholijuomia voidaan myydä alkoholimyymälöissä ja elintarvikeliikkeissä. Toisaalta taas Delawaressa, joka on myös lisenssivaltio, ainoastaan olutta voidaan myydä elintarvikeliikkeissä. Kaikki muut alkoholijuomat on myytävä alkoholimyymälöistä. Tämän ulottuvuuden suhteen Delaware on siis paremmin verrattavissa kontrollivaltioon kuin Columbian piirikunta. Kontrollivaltioista Oregonissa myydään väkeviä alkoholijuomia ja viinejä vain osavaltion omistamista kaupoista, kun taas olutta voidaan myydä myös osavaltiolta luvan saaneissa alkoholi-

myymälöissä ja elintarvikeliikkeissä. Ohio, hie-
man vapaamielisempi kontrollivaltio, on ra-
joittanut väkevien alkoholijuomien myynnin
valtion myymälöihin. Olutta ja viiniä voidaan
myydä luvan saaneissa alkoholimyymälöissä ja
elintarvikeliikkeissä. Niinpä kontrollivaltio
Ohio muistuttaa vähittäismyynnin osalta hy-
vin paljon lisenssivaltio Delawarea.

Kontrolli- ja lisenssivaltioiden välillä ei ole
selvää eroa toisen ulottuvuuden suhteen. Toi-
sin sanoen molemmissa voidaan tavata sama
valikoima hinnoittelumääräyksiä. Lisenssival-
tio Nevadalla ei ole hinnoittelumääräyksiä,
kun taas Oklahomassa, joka on myös lisenssi-
valtio, tukku- ja vähittäismyynnille on määrät-
ty vähimmäishinnat. Kontrollivaltioista Utah
määrää vain vähittäishinnat, kun taas Michi-
gan määrää sekä vähittäis- että tukkuhinnat.

Kolmannesta ulottuvuudesta eli eroista al-
koholilakien rikkomisesta langettavissa hal-
linnollisissa rangaistuksissa voidaan todeta, et-
tä kontrolli- ja lisenssivaltiot menevät täydelli-
sesti limittäin. Lisenssivaltio Havaijilla on al-
koholivalvontavirasto, joka voi peruuttaa lu-
van joko määräaikaisesti tai kokonaan rangaist-
ukseksi alkoholimääräysten rikkomisesta, kun
taas Nevadassa, toisessa lisenssivaltiossa, lupa
voidaan perua alaikäiselle tarjoilusta, mutta
mistään muusta rikkomuksesta ei ole rangaist-
usta. Kontrollivaltioista Oregonissa, kuten
Havaijissakin, lupa voidaan perua määräajaksi
tai kokonaan mistä tahansa rikkomuksesta,
kun taas Wyomingissa lupa peruutetaan koko-
naan useimmista rikkomuksista, mutta luvat-
tomasta tarjoilusta ei seuraa rangaistusta.

Käytetyn materiaalin perusteella ei vähit-
tään myydyin alkoholin saatavuuden lisäksi voi-
tu löytää mitään muuta ulottuvuutta, joka
erottelisi lisenssi- ja kontrollivaltiot toisistaan.
On siis syytä muistaa, että vaikka jako lisenssi-
ja kontrollivaltioihin onkin tärkeä, se on vain
yksi osavaltioiden lakeja luonnehtivista monis-
ta mahdollisista piirteistä.

Yhteenveto

Tulokset Yhdysvaltojen alkoholilakien ja
määräysten sekä niiden ulottuvuuksien analyys-
ista osoittavat, että perinteinen jako lisenssi-
ja kontrollivaltioihin on riittämätön. On kyllä
totta, että lisenssi- ja kontrollivaltiot voidaan

erottaa toisistaan sen mukaan, kuinka ne sää-
televät myymälöistä tapahtuvaa vähittäis-
myyntiä. Mutta kuten edellä todettiin, kontrol-
li- ja lisenssivaltioiden kesken on myös olemas-
sa huomattavia eroja. Tämän lisäksi on ole-
massa kaksi tärkeää ulottuvuutta, nimittäin
hinnoittelumääräysten käyttö ja alkoholilakien
rikkomisesta langetettavat hallinnolliset ran-
gaistukset, joiden suhteen osavaltiot eroavat
toisistaan mutta jotka eivät lainkaan noudata
jakoja kontrolli- ja lisenssivaltioihin.

Tulokset osoittavat, että suuntaus kohti mo-
nopolisointia ei välttämättä ole alkoholisäänte-
lyn oikotie (Room 1987). Sekä lisenssi- että
kontrollivaltioilla on käytettävissään sääteley-
keinoja, joilla ne voivat kontrolloida alkoholin
kulutusta muutoinkin kuin rajoittamalla vähit-
täismyyntiä. Vaikka käytetyn materiaalin pe-
rusteella onkin selvää, että alkoholin vähittäis-
myynnin sääteleyminen on erilaista lisenssi- ja kont-
rollivaltioissa, on myös selvää, ettei tämä ole
ainoa kansanterveyden kannalta oleellinen
ulottuvuus. Toinen ulottuvuus, hinnoittelu-
määräysten käyttö, osoittaa, että eri alkoholi-
valvontavirastot voivat käyttää eri lailla valtaa
määrätessään alkoholin hinnoista. Kolmas
ulottuvuus, alkoholilakien rikkomisesta seu-
raavien hallinnollisten rangaistusten käyttö ja
ankarus, osoittaa, että alkoholivalvontaviras-
tot voivat kontrolloida alkoholin saatavuutta
valvomalla tarkemmin alkoholin anniskelijoita.

Kirjallisuus

Aldoory, S.: ABC Laws: An overview. Alcohol Health
and Research World 4 (1979/80): 2, 2—10

Fosdick, R. B. & Scott, A. L.: Toward liquor control.
New York and London: Harper & Brothers, 1933

Holder, H. D. & Janes, K.: Control of alcoholic be-
verage availability: State alcoholic beverage control sys-
tems having monopoly functions in the United States.
Berkeley, California: Prevention Research Center, 1987

Levine, H. G.: Regulating daily life: Prohibition, al-
cohol control and the legitimacy of law. Conference on the
social history of alcohol: Drinking and culture in modern
society. Berkeley, California 1984

Room, R.: Alcohol monopolies in the U.S.A.: Chal-
lenges and opportunities. Paper presented at a meeting
on "The Role of Alcohol Monopolies", January 20—22,
Vaxholm, Sweden, organized by the Swedish Systembo-
laget, 1987

Rorabaugh, W.: The alcoholic republic: An American
tradition. London: Oxford University Press, 1979

Roth, R. & Shigekuni, L. & Mosher, J. F.: Accessing alcoholic beverage control systems for the prevention of alcohol related problems. Paper delivered at the Alcohol Policy Conference V: Community Applications to the Prevention of Alcohol Problems, Charleston, South Caro-

lina 1987

Topical law reports: Liquor control law reporter. Chicago: Commerce Clearing House, Inc., 1987

Tour book: California/ Nevada. Falls Church, Virginia: American Automobile Association, 1986.

English Summary

Paul J. Gruenewald — Kathleen Janes: Alkoholien saatavuuden sääntely Yhdysvalloissa (Alcohol control in the United States: the range of regulation)

This paper presents the results of a review of the formal laws and regulations governing the activities of Alcohol Beverage Control agencies in the United States. It emphasizes the diversity of alcohol systems. Alcohol control in the United States cannot be characterized as either "liberal" or "conservative". Rather, the 51 agencies present a very broad range of regulation from states which maintain little control over alcohol sales, to states which appear highly concerned with the regulation of alcohol consumption.

The results of our analysis of the dimensions of Alcohol Beverage Control laws and regulations in the United States suggest that the traditional distinction between license vs. monopoly states is inadequate. True, license and monopoly states can be distinguished in terms of their respective forms of off premise retail sales. However, there are also major differences among the monopoly and license states themselves. Further, two other major dimensions which distinguish among states, the utilization of price fixing provisions and the availability and severity of administrative penalties for violations of alcohol control laws, do not distinguish between monopoly and license states at all.

Alkoholipolitiikka Vol. 54: 29—35, 1989